

Forum for tillitsvalgte, Nydalen i Oslo, 18. – 19. april:

God debatt

Det blir god debatt av det når tillitsvalgte tannleger får saker som engasjerer. På årets forum dreide engasjementet seg blant annet om kriterier for nødvendig tannbehandling.

Hovedtemaet i en variert og rikholdig meny, var kriterier for nødvendig tannbehandling. Helseledningsdirektoratets arbeidsgruppe, som jobber med den saken for tiden, skal levere sitt innspill til sommeren. Nå var det de tillitsvalgte i NTF sin tur. Med illustrasjoner av pasienttilfeller som nødvendiggjør betydningen av kriterier for nødvendig og forsvarlig tannbehandling ved NAVs rådgivende overtannlege Frode Neegaard, og inspirert av en redegjørelse for hvordan dagens kriterier ble til, ved tidligere informasjonssjef i NTF, Reidun Stenvik, gikk de tillitsvalgte til gruppearbeid. Der fikk de luftet, diskutert og langt på vei samordnet sine synspunkter.

Noen av synspunktene, som NTFs hovedstyre tar med seg i sitt videre arbeid med saken, er at dagens regler er for snevre. Flere uttrykte et ønske om å få flere detaljer om selve behandlingen inn i regelverket, likeledes at man må tenke likt enten det gjelder trygdede eller betalende pasienter. Kriteriene skal være nødvendighetskriterier, og dermed forsvinner behovet for en økonomisk ramme. Det synes også å være enighet om at tankegangen om et visst antall tenner som minimum bør forlates.

Levende etikk

Filosof og seniorforsker Henrik Syse ved Institutt for fredsforskning forsker

hovedsakelig på krigens etikk, men er også opptatt av etikk i sin alminnelighet. Han er også flink til å dele. Det gjorde han gjennom et spill levende foredrag, slik han også gjorde det under åpningen av NTFs landsmøte i Oslo i 2004.

Denne gangen startet han det hele med en bønn: «Mobiltelefon: Amen». En ny variant, som kan brukes for å få folk som ikke har husket det, til å slå av for å unngå den forstyrrende lyden.

Så kom spørsmålet om hvorfor man skal bruke tid på etikk? Jo, først og fremst fordi mennesker er skjøre vesener. Og blir de ikke behandlet på skikkelig vis, så kan de gå i stykker. Hvorfor skal nesten alt som sendes i posten pakkes i bobleplast, mens sårbare mennesker skal hakkes på i tide og utide?

– Vi mennesker vet for lite om hvordan vi skal behandle hverandre, sa Syse. Han viste til utsagn som «såpass til utsagn som «såpass må han tåle», noe som ofte sies om dem som har penger, makt eller kjenndisstatus.

Men hva skjer med personens selvfølelse, integritet og identitet? Syse synes det er en god idé at vi pakker hverandre litt mer inn i bobleplast. Og at vi gjerne kan gå over til å bruke et mindre hardt språk når vi snakker både om og til hverandre.

Videre pekte han på at vi lever i en juridifisert kultur. Det er regler for nesten alt, og reglene sier mye om hva man skal gjøre og hva man ikke skal gjøre. Men når det kommer til moralske spørsmål er jussen irrelevant, mente Syse.

Han viste også, ved eksempler fra eget liv, hvordan høyst profesjonelle

yrkesutøvere innen helsevesenet kan opptre på helt ulike måter, og hvordan man som menneske føler seg mer eller mindre ivaretatt ved den ene og andre måten. Helsearbeideren må ha mer enn kunnskap om eget fag for å kunne håndtere en vanskelig situasjon. Profesjonalitet på en god måte i forhold til pasienten handler om å være til stede for den det gjelder, og ha evne til å sette seg i dennes sted.

– Mennesker er skjøre vesener, sa Syse igjen, og fortsatte: – Situasjoner er komplekse. Det er mye som ikke er ulovlig, men det vil ikke si at alt som er lov nødvendigvis er etisk riktig. Det vesentlige er evnen til å se den andre på ordentlig, og til å se seg selv litt utenfra, sa Syse.

Hvis vi blir altfor opptatt av å gjøre vår egen lille jobb, mister vi helheten av syne og ser heller ikke skjevhetene. Det kan ende med tragedie. Det har verden sett før. Noen må altså se, og noen må si fra. Det blir lettere hvis det er etablert en kultur der det er lov til å snakke om ting. Da vil flere av de som ser, også tørre å si fra.

Syse tok så for seg teorien, ved å omtale tre definerte varianter av etikk:

Først pliktetikken. Pliktetikk er en minstestandard man må ha for å leve sammen, eller for å utøve et yrke. Her ligger ting man ikke kommer utenom, og det som skal til for at man føler at man har et sikkert gulv å gå på. Svakheten ved pliktetikk er at den er formell. Holder man seg utelukkende til den, lures man til å tro at alt kan oppsummeres i regler. Dessuten kan det lett oppstå konflikter, som for eksempel når én og samme person står overfor to ulike sett med regler. Han brukte seg selv som eksempel for å illustrere dette: Syse er både fredsforsker og fenrik i det norske forsvaret.

Neste variant er det som kalles konsekvensetikk. Her handler det om valg,

Filosof og fredsforsker Henrik Syse delte villig noen av sine tanker om etikk.

basert på forhåndskalkulerte konsekvenser. Strategier og handlingsvalg må vurderes ut fra de konsekvenser de respektive valg gir. En konsekvensetiker kan for eksempel ikke mene at å lyve alltid er galt, fordi konsekvensene av den konkrete handlingen må vurderes hver gang. Konsekvensetikeren må prøve å forutsi konsekvensene av hver enkelt handling for å finne ut om den er rett eller gal. Dette tar mye tid. Dessuten kan konsekvensetikeren lett bli kynisk. Siden den er resultatorientert og konsentrerer seg om hver enkelt situasjon, bidrar den heller ikke til å utvikle etiske prinsipper som kan brukes i fremtiden. Konsekvensetikeren er altså ikke fremtidsrettet.

Dydsetikken derimot, er noe Syse har mer sans for. Den har kvalitet som utgangspunkt. I stedet for å spørre «hvem er du?» stiller den deg spørsmålet «hvem ønsker du å være?»

Den kan gjerne oversettes til rolle-etikk, og den kan være en kilde til stolthet, glede og identitet.

Herfra var overgangen til tannlegerollen grei. Hvorfor ikke gå inn for å være stolt av yrkesidentiteten sin som tannlege. Dette mente Syse ville være et godt utgangspunkt for god etikk.

Ellers rådet han tannlegene til å tenke konsekvenser, på vegne av pasienten. Han sa videre at man alltid må tenke på ressursbruk og kostnader i forhold til hva de ellers kunne vært brukt til. Og han minnet om at man må bruke det man har lært av sine erfaringer. Man må også holde seg innenfor loven, sa han. Og relatert til dydsetikken: Man må kunne stå inne for det man gjør.

– La det alltid være plass til den dissiderende stemmen, sa Syse til slutt. Man må aldri være redd for å ødelegge en eventuell hallelujastemming på egen stands vegne.

Når journalisten ringer

NTFs informasjonssjef Morten Rolstad begynte ikke med en bønn. Han startet med et spørsmål. Svaret kom i form av håndsopprekning. Den viste at ganske mange av de fremmøtte tannlegene, fra tid til annen, blir kontaktet av journalister.

Kommer man i den situasjonen, kan

det være nyttig å ha tenkt igjennom hvordan man best ter seg når så skjer.

Det kanskje viktigste rådet, som for så vidt gjelder uansett hvem man snakker med, er å ikke si noe uten å ha tenkt seg om. Også til journalister er det helt i orden å si at det ikke passer å svare akkurat nå, men at man gjerne vil få lov til å komme tilbake på et senere tidspunkt. Så avtaler man det. Du, som nå er blitt kilde, kan tenke igjennom hva du vil si, og eventuelt skaffe deg den oppdaterte kunnskapen om emnet, før du igjen tar kontakt med journalisten.

Rolstad snakket også om kunnskapsnivået hos journalister. Det varierer fra sak til sak, som hos de fleste andre, og man får lodde som best man kan i samtaleens løp, og fylle på med informasjon der det spørres og der det ellers trengs.

For videre å sikre at det som kommer ut til allmennheten blir riktig, bør kilden se det som er skrevet før det går i trykken. Hvis journalisten ikke tar initiativ til dette, er det kildens rett å be om det. Det kan gjerne ses på som en plikt også. Igjen med tanke på at det er mottakerne vi skal tjene, og ikke journalisten, mediet eller oss selv.

Litt av hvert

Stortingsmelding 35 er fortsatt et aktuelt tema. Dag Reite fra NTFs sekretariat redegjorde for situasjonen etter stortingsbehandlingen. President Gunnar Lyngstad og Dag Reite fikk så med seg synspunkter og innspill til det videre arbeidet. Blant annet ble det etterlyst en synliggjøring av det som kjenne-tegner barns behov for tannpleie. Dessuten var det noen som tok til orde for at meldingen er en melding om og for tannpleiere. Atter andre var opptatt av spesialisttilgangen og tilgangen på lærekrefter til spesialistutdanning.

Siden ble det noe debatt rundt et innlegg om kommunikasjon ved hjelp av IP-telefoni. Noen er åpne, mens andre ikke er fullt så glade for tanken på desentralisert spesialistutdanning.

Obligatorisk etterutdanning dukker også stadig opp som tema. Går det i den retning? Svenskene har forkastet ideen, mens danskene har innført det. Det som gjelder der, fra og med 1. januar 2009, er at man må dokumentere

50 timer i løpet av to år. Uten et gjennomsnitt på 25 timer per år får du ikke være medlem av Dansk tandlægeforening.

På Forum for tillitsvalgte var det noen som heller ville ha sanksjonen knyttet til autorisasjonen fremfor medlemskapet i NTF. Hvis det blir obligatorisk etterutdanning, da.

Hovedstyret i NTF skal i hvert fall utrede det, slik de har fått i oppdrag av representantskapet. Visepresidenten, Inger Lise Mathiesen, varslet hørings-sak i 2009. Og muligens representantskaps-sak samme år.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi